

LEPUS WE KNOW BOOKS
Ruxandra CESEREANU s-a născut în Cluj, la 17 august 1963. Este poetă, prozatoare, eseistă. Actualmente este profesoară la Departamentul de literatură comparată al Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj. Face parte din stafful *Phantasma* al Centrului de Cercetare a Imaginarului, în cadrul căruia a susținut ateliere de scriere creatoare în poezie, proză și scenariu de film (2002-2023). Este președinta Pen România (din 2024).

A publicat nouă volume de poezie, cele mai cunoscute fiind: *Oceanul Schizoidian* (1998, 2006); *Veneția cu vene violete, Scrisorile unei curtezane* (2002, 2015); *Kore-Persefona* (2004); *Coma* (2008); *California (pe Someș)* (2014); *Scrisoare către un prieten și înapoi către țară* (2018, 2019) și *Sophia România* (2021). E autoare a două cărți experimentale de poezie, scrise la patru mâini, alături de Andrei Codrescu (*Submarinul iertat*, 2007) și Marius Conkan (*Țimutul Celălalt*, 2011). Cărțile ei de poezie au fost traduse și publicate în limbile engleză, italiană, germană, maghiară. Ca prozatoare, a publicat opt cărți, cele mai cunoscute fiind *Tricephalos* (2002, 2010, 2018); *Nebulon* (2005); *Nașterea dorințelor lichide* (2007); *Angelus* (2010); *Un singur cer deasupra lor* (2013, 2015) și *Regii gunoaierilor* (2024). Romanul *Angelus* a fost tradus și publicat în limbile engleză, bulgară și maghiară.

Ca eseistă a publicat nouă volume (câteva dintre ele au fost traduse în limba engleză), cele mai cunoscute fiind *Călătorie spre centrul infernului. Memorialistica și literatura închisorilor și lagărelor comuniste din România* (1998, 2005, 2018); *Panopticum. Tortura politică în secolul XX* (2001, 2015); *Imaginarul violent al românilor* (2003, 2016); *Decembrie '89. Deconstrucția unei revoluții* (2004, 2009, 2024); *Fugarii. Evadări din închisori și lagăre în secolul XX* (2016) și *Lumi de ficțiune, lumi de realitate* (2022).

Ruxandra **Cesereanu**

0 autobiografie graffiti

(despre dragoste și răzvrătire)

R o t o n d a
CARTIER

LIBRIS

În mod similar, prin romanul său Maestrul a demonstrat, alături de deschiderea către sacru, ceea ce îi aduce salvarea din neantul necredincioșilor, și o anumită „orbire” față de acesta, o incapacitate de a străvedea prin natura umană pe cea divină. Viziunea sa nu a fost suficient de inspirată, credința sa nu a fost îndeajuns de tare, astfel încât el să merite mai mult decât odihna artei, și anume lumina mistică. Soarta rânduită pentru el de Yeshua respectă finalmente și ea maxima escatologică relativistă exprimată de Woland: Fiecare primește după puterea vizionară a credinței sale.

Cuprins

O autobiografie graffiti (<i>despre dragoste și răzvrătire</i>)	5
Addenda	177
<i>Corin Braga</i> – Vrăjitoarea și artistul iluminat	178

Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe cartier.ro & cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks și pe cartier.ro & cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.
Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.
Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun
Editor: Gheorghe Erizanu
Lectori: Valentin Guțu, Em. Galaicu-Păun
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Marina Darii
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Ruxandra Cesereanu
O AUTOBIOGRAFIE GRAFFITI
Ediția I, iunie 2025

© 2025, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Cesereanu, Ruxandra.

O autobiografie graffiti: (despre dragoste și răzvrătire)/Ruxandra Cesereanu;
coperta: Vitalie Coroban; design: Marina Darii. – Ed. 1. – [Chișinău]: Cartier, 2025
(Bons Offices). – 199, [2] p.: fot. – (Rotonda/colecție coordonată de Em. Galaicu-Păun,
ISBN 978-9975-79-907-2).
[500] ex.
ISBN 978-9975-86-870-9.
821.135.1-94
C 37

O autobiografie graffiti (despre dragoste și răzvrătire)

Întâia dată când l-am zărit pe Corin, nu am știut cine este. Zărisem, într-o mare de oameni înghesuiți, care așteptau autobuzul în stația Gheorghe Barițiu, de lângă Parcul Central din Cluj, o lumină de neon albastru pe deasupra a sute de ochi cenușii. Doi ochi care nu se uitau la nimeni, își ajungeau lor înșiși, în albăstrirea lor aparte. Hmmm, mi-am zis, cine naiba să fie, cu o privire așa detașată de lume, întoarsă doar înăuntru, spre sine. Dacă aș fi fost în acea mulțime așteptând obosită autobuzul în care oricum nu ar fi încăput toată lumea, era în 1981, ceaușismul ajunsese deja la apogeu cu mizeria din țară, cu benzina raționalizată, cu cozile la alimente, deci dacă aș fi fost în acea mulțime, aș fi sărit poate cu o prăjină închipuită ca să mă aflui deasupra tuturor și să văd ce altceva se zărește decât dezolare. Asta aș fi făcut eu. Dar cei doi ochi albaștri, de fapt turcoaz era culoarea lor reală, pe care îi detectasem în acea mare de oameni, nu căutau pe nimeni, nu voiau să se lege de nicio altă privire, își ajungeau lor înșiși. Straniu personaj, ochi neobișnuiți, lăuntrici, mi-am zis. Era duminică.

A doua zi începeam cursurile la facultate, intrasem la Filologie, era o zi de luni într-un septembrie tandru încă, fără ploi și noroi. Nu mică mi-a fost mirarea când, mergând în sala unde avea loc deschiderea oficială a cursurilor, la secția română, am reîntâlnit ochii turcoaz și încă relativ melancolici adânciți înăuntru. Chipul care îi găzduia era al unui băiat cu cămașă galbenă, stridentă, și cu pantaloni evazați, crem, cu părul care tocmai începuse să crească după stagiul obligatoriu în armată. Era voios, în ciuda melancoliei, de parcă tocmai fusese aruncat dintr-o lume oribilă în una blândă și primitoare. Și mai era o entitate care privea fetele cu timiditate, dar și cu dorință palpabilă, chiar dacă aceasta părea să fie încă ascunsă după paravan. Era Corin. M-am mirat să îl întâlnesc aici,

în ceea ce urma să fie casa mea spirituală pentru patru ani de zile, și să recunosc fășia albastră a ochilor zăriți în stația de autobuz, dominând toate celelalte sute de ochi, fără să vrea de fapt.

Ca toți cei care se văd și se cunosc într-o încăpere unde bavardajul e cea mai simplă cale de a comunica primar, am început să ne spunem numele și mai apoi să vorbim despre care sunt autorii noștri favoriți. Eram vreo douăzeci de studenți la secția de literatură și limbă română. În privința autorilor români, aproape toți aveau aceleași gusturi. Eminescu (dar mai degrabă cel postum), Argezi, Bacovia, Blaga, Camil Petrescu, Mateiu Caragiale, Hortensia Papadat-Bengescu, Marin Preda. Toți citisem *Cel mai iubit dintre pământeni* în ultimul an de liceu, ca pe o carte subversivă. La capitoul poezie, eu citisem destulă lirică străină și câțiva autori optzeciști, ceea ce era mai puțin obișnuit. Tatăl meu, Domițian, mă antrenase în lecturile de poezie în chip profesionist. În ce-i privește pe autorii străini, preferințele noastre au fost diferite. În zumzetul vocilor june și îndrituite să fie măcar puțin obraznice, numele vehiculate au fost Gabriel García Márquez, Franz Kafka, Thomas Mann, Dostoievski, Faulkner. Corin însă venise la parada de scriitori citați cu un nume nou, cel al lui Mihail Afanasievici Bulgakov. Habar nu aveam cine era. O să ți-l dau să-l citești, îmi spuse el, cam sătul de felul în care îl sufocasem cu pledoaria mea pentru Gabriel García Márquez și pentru Jorge Luis Borges. Tot în acele ceasuri de schimb de lectură am descoperit că sunt colegă cu Corin nu doar la secția română, ci și la spaniolă. Eram, cum s-ar spune, colegi get-beget la Filologia clujevită. Mă uitam la pantalonii lui demodați, la cămașa stridentă, atât de galbenă, încât îți simțea dinții frecați cu sacâz, și mă întrebam ce hram poartă acest proaspăt coleg al meu pentru următorii patru ani din ceea ce avea să fie viața mea intens spirituală, de voie ca de nevoie. De fapt, îl cunoșteam deja, într-un chip nebănuit.

Degeaba îmi spusese el că îl cheamă Corin, fiindcă eu îl numeam Mircea. Profesorul meu de spaniolă, din ultima clasă

de liceu, când luam ore acasă, mă anunțase că, dacă voi deveni studentă la spaniolă, în urbea de pe Someș, voi fi colegă cu un tip deștept, numit Mircea Braga, care deocamdată era în armată. Mircea Braga era, de fapt, numele viitorului meu socru, dar cum mie îmi intrase în cap acest nume pentru cel care urma să-mi fie coleg de facultate, câteva săptămâni i-am tot spus Mircea lui Corin până într-o zi, când s-a enervat atât de tare, încât m-a avertizat că nu va mai vorbi cu mine. Și atunci m-am lecuit. Numele lui Mircea Braga mă intimidase și întrucât îi citisem în revista *Tribuna* niște articole de estetică, fără să pricep întru totul ceea ce scrisese. Dacă acesta urma să fie colegul meu, apoi era vorba de un tip deștept foc, mi-am zis eu destul de inhibată.

În clipa în care Corin și cu mine ne-am cunoscut, iar eu i-am recunoscut ochii turcoaz, și am început să vorbim despre cărți, eram dominată de povestirile lui Gabriel García Márquez. Nu romanul *Un veac de singurătate* mă captivase pe mine, ci povestirile. Istoria acestor povestiri fusese cam așa.

Aveam șaptesprezece ani și mă pregăteam să candidez la medicină (voiam să ajung psihiatru), când am citit în românește trei povestiri de-ale lui don Gabriel: una despre un înger bătrân, alta despre cel mai frumos inecat din lume, iar a treia despre candida Eréndira. Aceste povestiri mi-au schimbat viața pentru totdeauna, întrucât am ales, de parcă aș fi căutat un Graal de buzunar, ca viața terestră a sufletului meu să fie, măcar o vreme, o fiestă în limba spaniolă. Voiam să mă încochiliesc în limba spaniolă ca într-un cuib, tânjeam după această limbă de parcă ar fi fost o plapumă pentru eurile mele hibernale, primavăratice și văratice – toamna nu exista, întrucât era deja a unui patriarh. Nu credeam precum Carol Quintul că spaniola era limba lui Dumnezeu, dar speram ca ea să fie măcar limba îngerilor, întrucât, citind și recitind povestirile lui señor Gabriel, călătoream prin tunele și coridoare care legau măruntaiele lumii de ceruri.

Dar nimic nu s-ar fi întâmplat, în ciuda dorințelor mele tulburi, dacă nu aş fi visat-o pe Eréndira, la ceasul unui crepuscul galben precum în pustiile peisaje gabrieline. Mi-a apărut deloc fantasmală, o fetiță-femeie, deși mai tânără decât mine, vorbind într-o limbă în care chiar și singurătatea e sonoră. Nu am înțeles nimic din cuvintele ei, dar din ziua următoare m-am apucat să învăț castiliana, bănuind că această limbă avea să fie dialectul meu preferat pentru vise. Într-o lună de zile am fost aptă să înțeleg ceva din ceea ce murmură Eréndira în vise, iar la capătul a trei luni deja puteam să vorbesc cu ea, deși fără să izbutesc să intru în rafinamentele sufletului. Astfel, într-unul din visele mele cu ea, atunci când Eréndira mi-a spus – *vino cu mine!* –, i-am întins mâna stângă și am zburat împreună.

Aș putea să inventez aici tot soiul de zboruri și isprăvi, dar nu vreau să mă îndepărtez de real. Trupul zburător al Eréndirei funcționa aproape ca o mătură de vrăjitoare, dar în același timp eu zburam și cu patul meu, precum Aladin. Din când în când, Eréndira se odihnea pe patul meu zburător, arătându-mi cu degetul arătător ceva: mlaștinile, ploile, deșerturile și minunile din Macondo. Când am ajuns la personajul lui Esteban, am călătorit prin interior, întrucât avea o corabie pe dinăuntru corpului. Era, cu siguranță, cel mai frumos bărbat din lumea gabrielină, iar cu un asemenea bărbat doar zeița Gaia ar fi putut să alcătuiască perechea perfectă, pe jumătate cerească, pe jumătate terestră. Am zburat, așijderea, cu îngerul decrepit despre care pricepusem, în cele din urmă, că vorbește în dialectul *alexian*, care-i o limbă a periferiilor paradisului. Și i-am pieptănat aripile care atârnavă bolnave. Dar mai ales am fost alături de Eréndira în cele o mie și una de nopți corporale ale ei, am atins pielea iubiților săi, l-am sărutat pe băiatul sticlos care voia să o salveze pe Eréndira de bunica ei cât o balenă. Și am mirosit eu însămi vântul nenorocirii, răsturnând candelabru în așa fel încât incendiul să distrugă tot. Poveștile arome ale lui Gabriel García Márquez zumzăiau în mine.

Cam așa suna istoria lecturii gabrieline care voia să îl convingă pe Corin. Nu cred că mi-a dat romanul lui Bulgakov de la început, ci doar după câteva săptămâni, poate chiar câteva luni să fi fost, de parcă aş fi avut nevoie mai întâi de o inițiere prin așteptare. Ori-cum, deja titlul mă zgândărea, fiindcă era magnetic. Ce să fie asta *Maestrul și Margareta*? Ce fel de Maestru și ce fel de Margaretă?

Povestea pasiunii mele pentru romanul *Maestrul și Margareta* de Mihail Bulgakov începe, prin urmare, în 1981, pe când aveam optsprezece ani și eram studentă în anul întâi la Facultatea de Filologie din Cluj, secția română-spaniolă. Proaspăt ajunsă la facultate, m-am adaptat repede și cu frenezie la colegii mei causeuri și năstrușnici, destui dintre ei, citiți și raisonneuri, și făcând schimb de impresii de lectură unii cu alții, care ce a citit și de ce, am ajuns astfel să aflu, eu eram doldora de literatura latino-americană și de poezie europeană, despre un rus numit Bulgakov și capodopera sa ce relata istoria unui maestru nebun, dar iluminat și a unei vrăjitoare mântuitoare. Ah, romanul povestea și despre o trupă de diavoli hâtri (conduși de un individ pe nume Woland) care se scoborau în Moscova și făceau o droaie de isprăvi și jucau farse muritorilor atei ai capitalei sovietice. Mai era vorba și despre o evanghelie ciudată. Susținătorul înfocat al acestui roman, așa cum am spus deja, era unul din colegii mei de la spaniolă, Corin Braga, cel care, peste trei ani și jumătate, avea, de altfel, să devină perechea mea. Destul de înciudată că eu nu auzisem despre romanul cu pricina, l-am împrumutat chiar de la ultrafanul său bulgakovian și am citit romanul nu pe nerăsuflăte, ci cu o curiozitate și voluptate pe îndelete, de devoratoare de povești și de lumi magice.

Dar Corin nu era singurul bulgakofil înminunat. În ultimul an de facultate am avut parte de cel mai extravagant dascăl al nostru, Ion Vartic. La început au fost niște povești despre psihanaliză, la curs, la facultate, când l-am zărit întâia oară pe Ion Vartic, acesta era numele oficial, dar profesorul nostru avea să primească atâtea altele hâtre de-a lungul anilor. Apoi, în sfârșit, am ajuns la cartea

noastră de căpătâi: *Maestrul și Margareta* de Mihail Afanasievici Bulgakov. Eram trei neofiti bulgakovfili (sau ultrafani) de care știam prin 1984: Ion Vartic, Corin și eu. Trupa de diavoli hâtri care se scoborau în Moscova ne-a legat de la început. Nu uitaserăm nici de evanghelia ciudată. Însă diavolii și vrăjitoarea Margareta au fost cei care ne-au făcut să vorbim adesea în trei, să șușotim, să conspirăm, să boscorodim, să șuguim. Ion Vartic, demn să facă parte tocmai din suita lui Woland (dar rolurile acestea le-am repartizat cu destul histrionism ceva mai târziu, după terminarea Facultății de Filologie), s-a dovedit a fi un avocat pasionat al scriiturii bulgakoviene. Acest dascăl exotic în Literele clujevite era un histrion reputat, un șugubăț și un hâtru de anvergură, un ironic greu de secondat, dacă nu aveai replica spontană și vivace. Trebuia să ai o istețime recidivistă ca să îi faci față. Prietenia mea, a lui Corin Braga și a lui Ion Vartic (căruiua multă vreme i-am rostit ori scris numele, în dialogurile noastre, ca fiind Johannes Waartik!) s-a și bizuit mulți ani de zile, de altfel, tocmai pe pasiunea în trei pentru capodopera bulgakoviană, precum și pe împărtășirea unui simț ludic ramificat și stratificat, înrudit cu replicile diavolilor voioși și benchetuitori (când nu erau pedepsitori) din romanul *Maestrul și Margareta!*

După terminarea facultății (în 1985), unul din consensurile teatrale stabilite între Corin, Ion Vartic și mine a fost acela că toți trei (prin felul nostru apăsat histrionic de a fi) am putea încarna, metaforic vorbind, niște „diavoli” din capodopera bulgakoviană. Iar rolurile erau repartizate astfel: Ion Vartic era Messirele (Woland), Corin era Behemoth, iar eu eram Hella (sau Hellandra, întrucât îi hibridasem numele cu numele meu real Ruxandra). Celelalte roluri nu aveau încă acoperire. Mai târziu, când am descoperit și pasiunea Martei Petreu pentru același roman, am decretat-o Hella nr. 2 made in Cluj, stabilind de comun acord că rolul Margaretei și cel al Maestrului nu ar putea fi ocupate de nimeni din realitatea noastră. Eram însă nemulțumiți (Ion Vartic, Corin și eu) de faptul că nu găsiserăm cine să ocupe rolurile lui

Azazello și Koroviev (doi năstrușnici diavolisimi)! În 2004, dascălul nostru extravagant a publicat *Bulgakov și secretul lui Koroviev. Interpretare figurală la Maestrul și Margareta* care analiza în detaliu multe elemente oculte din faimosul roman, răsucindu-le livresc, în stilul rafinat, nuanțat, aromat al eseistului care era Ion Vartic. Apoi, în 2005, s-a ivit, ca un triumf al obsesiei mele și a noastre (trioul hâtru), proiectul Bulgakoviada, în urma anchetei literare pe care am propus-o în revista de cultură *Steaua*: „Care este romanul-capodoperă al secolului XX” (din literatura străină).

Așa s-a născut călătoria aproape fabuloasă la Moscova, în luna iulie a anului de grație 2005. Deși Ion Vartic nu a ajuns cu noi la Moscova, el s-a dovedit a fi un însoțitor mental al călătoriilor care eram, schimbându-și doar parțial registrul, adică devenind tot mai apropiat de ipostaza Koroviev. În rest ipostazele au rămas la fel: Corin – Behemoth, Marta și cu mine – Hella; locul Margaretei și al Maestrului, dar și al lui Azazello au rămas vacante, iar Woland, pare-se, avea să aștepte mult și bine un ocupant adecvat. Eram oameni mari, dar ne jucam pe rupte, omagiindu-l astfel pe scriitorul nostru favorit.

* * *

De Bulgakov mă leagă în chip tainic și felul în care mi-am asumat, în timp, cel de-al doilea nume al meu, Mihaela. Toată lumea mă cunoaște astăzi sub numele Ruxandra. Dar povestea numelui meu este mult mai complicată decât felul în care lumea mă strigă. Pentru că puțină lume știe că al doilea nume al meu este Mihaela și că mă aflu sub protecția specială a sfântului de la care am primit acest nume. Fiindcă i-am fost închinată Sfântului Mihail, atunci când părinții mei și-au manifestat dorința, la nașterea mea, să fiu o războinică împotriva diavolului și o învingătoare a celui pomenit, dar și fiindcă nașul meu se numea Mihai (și era inginer proiectant în domeniul apelor). Multă vreme mi s-a ascuns acest lucru, așa încât nu am aflat despre patronul meu războinic decât

pe la optsprezece ani, fiindcă doar de atunci ziua mea onomastică a început să aibă însemnătate. Despre închinarea mea aparte am aflat și mai târziu, doar pe la douăzeci și ceva de ani, când părinții mei au considerat că mă copsesem îndeajuns.

După ce am aflat tâlcul celui de-al doilea nume care îmi fusese dat, am început să îl scriu în fel și chip, dar altfel decât obișnuit, anume: Mikaela, Mikhaela, Micaela, ca și cum aș fi dorit să fac din acest nume un fel de formulă magică. Întâlnirea mea adevărată cu îngerul al cărui nume mi-a fost dat să mă apere și să mă inspire am avut-o exact la vârsta de treizeci și doi de ani, pe când mă aflam în insula Paros, în Grecia, și vizitam Biserica celor o mie de porți. Aici, înăuntrul bisericii, am aflat cea mai vie imagine a patronului meu războinic, care era aceea a unui Sfânt Mihail androgin. Recunosc acum că am alunecat la picioarele icoanei cu răsufierea tăiată și am rămas acolo multă vreme, năucită, cu lacrimile împungându-mi ochii, deși necurse. Acel Sfânt Mihail din insula Paros a fost, cu siguranță, cel mai frumos bărbat pe care l-am zărit vreodată. Nu l-am fotografiat, întrucât am dorit ca puterea lui izbăvitoare să nu se risipească.

* * *

Clujul era un oraș dezolant ca toate orașele românești în ceaușismul ultim din anii 1980-1989. Frigul ne intrase în oase, aproape că eram făcuți din gheață ori din carton cerat. De mâncat, mâncam ce apucam, ne obișnuiserăm mai ales cu cartofi; când erau prăjiți, ni se păreau cei mai gustoși din lume. Fasole și mazăre mâncam în tocănițe improvizate, linte la fel, orezul era nobil și rar, mâncam chiar și cuscus, deși bobii de cuscus erau trufandale pentru pești, când tatăl meu, Domițian, pescar de plăcere, punea în cârlig câte-o biluță albă. Dar nici peștii nu mai erau decât la conservă, iar uneori nici aceștia nu aveau gust, căci putreziseră excesiv în uleiul lor bolhăit. Salată de vinete, sarmale cu te miri ce carne improvizată ori cu soia sau ciuperci, salată orientală sau

de boeuf, până la urmă se mai adunau de-ale gurii, nu crăpa nimeni complet de foame. Maman, profesoară de franceză, făcea și scoici cu usturoi, din niște conserve chinezești, ori șampinioane cu smântână și usturoi, tot chinezești. E drept că pâinea nu mai avea gust, dar dacă o nimereai fierbinte, mâncai cât puteai până îți se lipea de mațe și te făceai clisos. Tatăl meu pescuia jivine cât degetul de mic, iar mie îmi plăceau peștișorii fierți în ulei cu ceapă și piper, până li se topeau oasele. Saramura din peștișori, oltenească, întrucât maman era craioveancă, însoțită de mămăligă, nu era nici ea de lepădat. Dar ciocolată, ioc, fructe altele decât mere, pere, prune și struguri nu erau. Gutuile zăceau pe dulapuri, mai mult ca să aromeze odăile decât ca să fie mâncate: erau ațoase și îți stăteau în gât, merita doar să le razi și să faci ceai iernatic din ele ori să le folosești ca pe niște bețișoare parfumate.

* * *

În anul trei de facultate, la un chef, l-am întâlnit fugitiv pe Huri, fost coleg și prieten din liceu cu care discutase mereu despre literatură. Ne plăcuserăm unul pe altul într-un fel tandru, dar nerostit, de-a lungul ultimului an de liceu. Seara târziu, pe când mă aflam încă la chef, am primit un telefon în casa gazdei, cu care eram prietenă bună: era Huri care mă ruga să recuperez o mapă pe care și-o uitase în casa cu pricina. Iar, dacă doresc, pot chiar să citesc ce se afla în mapă, îmi precizase el. Ceea ce am și făcut a doua zi, recuperând mapa respectivă. Aceasta conținea o povestire, în stilul lui Mateiu Caragiale, similitudentă. Dar era o povestire cu substrat politic, o alegorie ori parabolă despre Ceaușescu. Deși numele nu îi era rostit, era limpede despre cine e vorba, fiind poreclit Omul cu o mie de statui. Era o proză împotriva dictaturii și a figurii Conducătorului, scrisă parabolic, dar prin lentila unei atmosfere boeme, de causeur care vede, aude și vorbește maieutic aproape. Stilul era, cum am zis, similitudent, totul se petrecea într-o cârciumă unde oamenii discutau, mai exact, comentau cu

LIBRIS

tălc vremurile. Era o proză de atmosferă în același timp, care punea accent pe mizeria din țară, dar și pe marginali răzvrățiți împotriva a tot ce se întâmpla în România ceaușistă. Îmi plăcuse stilul acestei povestiri, era învăluitoare spiritual și avea șarm, avea o epică dialogală, problematizantă. Am hotărât să o propun spre publicarea revistei studentești *Echinox*, unde povestirea a fost citită de redactorul-șef de atunci și de câțiva colegi. Nu putea fi publicată, era prea riscant, cu atât mai mult cu cât Huri era fratele unui poet care ajunsese să lucreze la Radio Europa Liberă. Deși au citit textul câțiva echinoxști, niciunul nu m-a turnat și nicio oficialitate nu a aflat de încercarea mea de a publica acest text. Apoi mi-a venit ideea să mă duc în altă parte, la revista de cultură *Steaua*, și să îi prezint proza lui Huri redactorului de acolo care era responsabil cu proza și care era un scriitor cunoscut și apreciat în urbe. I-am dat-o acestuia, după o conferință a Anei Blandiana la Filologia clujeană, am căutat anume să nu merg în redacție, ci să îi dau textul lui Huri, în afara redacției, dar prozatorul respectiv s-a panicat. Ani mai târziu mi-a precizat că a crezut că e o provocare, că gestul meu fusese intenționat ca să îl testeze pe el. De aici mi s-a tras o întregă poveste dizgrațioasă, căci prozatorul a informat responsabilul de la Securitatea clujeană care se ocupa de scriitori, iar acesta a umblat luni de zile după tatăl meu, Domițian, redactor la revista *Tribuna*, ca să îl someze să mă duc la o discuție, la Securitate, despre proza lui Huri. Părinții mei citiseră și ei proza lui Huri, știau despre ce e vorba, știau că gestul meu de a încerca să public acea proză fusese nesăbuit. Inclusiv lui Corin îi dădusem proza lui Huri să o citească. Tatăl meu era excedat de vizitele în redacția tribunistă ale angajatului Securității care îl toca mereu la cap să mă duc la sediul de pe strada Traian din Cluj, la o scurtă discuție. Nu voiam să mă duc, îmi era frică în mod firesc, așa că am hotărât că, dacă nu voi fi dusă cu forța acolo, la Securitate, nu am ce căuta. Până când, la vreo zece luni după toată povestea asta, am primit o carte poștală, pe adresa de acasă, tipărită la mașina de

scris, în care mi se preciza că în prima parte a lui decembrie 1984, în ziua cutare, la ora cutare, să fiu la sediul Securității. În caz contrar, voi suporta consecințele, așa mai era precizat. Nu voiam nimic să mă duc. Am stat, în ceas de noapte, la sfat cu părinții mei, Aurora și Domițian, în zilele următoare aveam fixată și nunta cu Corin, la care urmau să participe aproape o sută de musafiri. Iar tatăl meu, Domițian, mi-a dat următorul sfat, pentru că înțeleseserăm cu toții că trebuie să mă duc la acea convocare la Securitate: indiferent ce sunt întrebată, să nu îi dau anchetatorului niciun nume al celor care mă ajutaseră la dactilografiera și difuzarea parțială a prozei lui Huri. Să nu cumva să spun că au citit și alții povestirea cu pricina. Să refuz să dau vreun nume, să mă prefac că nu îmi amintesc. Orice fel de nume vei da, persoana respectivă va fi chemată și ea la anchetă, de aceea nu trebuie să le dai niciun nume, m-a sfătuit tatăl meu. Așa aveam să fac. M-am dus cu tulburare la Securitate, în ziua în care fusesem convocată. Mai întâi am fost lăsată să aștept într-un hol mare și golaș, cred că am stat vreo ceas. Eram timorată. Apoi am fost purtată pe tot felul de coridoare la fel de pustii, vreo zece minute, poate și mai mult, apoi, în sfârșit, am ajuns într-o cămăruță care nu avea mai mult de cinci metri pătrați, unde se găsea o masă pătrată, cu două scaune la un capăt și la celălalt. Ambianța era austeră. Anchetatorul mă aștepta, era responsabilul cu scriitorii din orașul Cluj. Cred că îl chema Tatu, nu mai știu exact. Era un tip calm, politicos și părea chiar bonom. Era îmbrăcat la costum, așa cum erau toți securiștii la vremea aceea. Brunet, cu părul dat peste tîgvă, tuns regulamantar, la vreo 50 de ani. M-a întrebat cum a fost cu proza lui Huri, cum am ajuns să o citesc, unde am găsit-o, cum a ajuns în mâinile mele, cine a dactilografiat-o. Era limpede că știa deja totul. Am insistat pe ideea că inițiativa de a o publica îmi aparținea, că eu o dactilografiisem (deși nu era adevărat, căci mă ajutase o liceancă, o fată băiețoasă), că nu o mai citise nimeni în afara mea, ceea ce iar nu era adevărat, căci o citiseră atât părinții mei și Corin, plus

LIBRIS | we know
câtiva echinoxști. Cred că mi se înroșiseră nasul și urechile, așa cum mi se întâmplă când mint, era clar că nu spuneam adevărul, dar Tatu se arăta relativ amuzat, căci, așa cum am precizat, știa deja totul. Nu am dat nume, sfatul tatălui meu a fost esențial. Mi-am asumat tot ce era legat de proza lui Huri doar în numele meu. Anchetatorul m-a mai întrebat cine erau prietenii din liceu ai lui Huri, dar i-am zis că nu îmi amintesc. Nici colegii de bancă nu mi-i aminteam. Zâmbea statornic, pentru că știa că mint. Iar eu am înțeles perfect atunci că să minți un securist, fie el chiar bonom, nu era un păcat, ci o soluție potrivită, singura soluție de fapt. Tatu știa deja toată povestea de la Huri însuși, care fusese anchetat, deși eu aveam să aflu lucrul acesta mai târziu, chiar de la autorul manuscrisului subversiv. Huri fusese interogat și îi spusese mândru lui Tatu (sau poate altcuiva?) toată istoria prozei respective, fără să îi fie frică. Cred că discuția lui Tatu cu mine a durat vreo oră și jumătate, poate chiar două. Îl luasem pe NU în brațe, asta era singura soluție. La sfârșit, Tatu m-a întrebat dacă Huri era întreg la cap. Știam ce însemna asta, probabil voiau să îi confecționeze un dosar psihiatric. Am replicat că Huri era sănătos. Era inteligent și sensibil. Tatu a zâmbit circumspect și, totodată, concesiv, la final. Mă considera a fi o fată păcălită de Huri. Și asta a fost, am fost lăsată să plec. Alte consecințe nu au fost decât că am mai primit niște telefoane confuze în noapte, la care nu vorbea nimeni din partea cealaltă a firului, dar nici astăzi nu sunt sigură că acele telefoane erau neapărat gestionate de Securitate. Povestea telefoanelor a durat vreo lună, cred că au fost vreo patru-cinci în total, apoi s-a încheiat și ea. Cine știe cine mă suna, nu am aflat niciodată, poate nu erau securiști, deși cine naiba altcineva ar fi putut fi! La urma urmei, nu mi se întâmplase mare lucru la mica anchetă de la Securitate, nu are rost să fac acum pe viteaza ori pe victima. Nu m-a bătut nimeni, nu m-a agreat. Cei de acolo au vrut să mă intimidizeze și să mă controleze psihologic, asta, da, însă fără să reușească din moment ce îl luasem pe NU în brațe. Lui Huri i-am

spus, la un moment dat, despre povestea asta, într-o seară în care am ajuns la el acasă datorită unei vizite pe care i-o făcuse Ioan Groșan venit la Cluj, pe care voiam să-l cunosc și eu. A fost enigmatic, căci era prudent, nu mai știa cine îi este prieten și cine nu. Am discutat despre toată istoria prozei lui alegorice și a anchetei mele blânde la Securitate – în comparație cu a lui, căci pe el intenționau să îl interneze într-un spital psihiatric –, foarte mulți ani mai târziu, în postcomunism, după ce Huri, care emigrase în America, a revenit în țară. L-am revăzut, când și când, și pe prozatorul care îl informase pe Tatu despre gestul meu de a intermedia publicarea prozei lui Huri. O vreme a fost evaziv, apoi mi-a precizat de vreo două ori că gestul meu putea fi provocator, că așa fi putut fi o provocatoare. Ce să-i fi spus? În mod cert gestul meu a fost nesăbuit, irațional chiar, închipuindu-mi că o proză parabolică despre Ceaușescu ar fi putut fi publicată în 1983. Dar, iată că la revista *Echinox* nu mă turnase nimeni, deși mai mulți citiseră proza lui Huri, în timp ce responsabilul cu proza de la revista *Steaua* se grăbise să facă acest gest de informare către Securitate, ca un soldățel.

Proza lui Huri nu a fost publicată niciodată în postcomunism, cred că a pierdut-o sau i-a fost confiscată, nu știu nici eu. Nici măcar cu exemplarul pe care l-am dat la dactilografiat nu știu ce s-a întâmplat, poate i l-am dat lui Huri, poate. Dar încă îmi aduc aminte de acea povestire parabolică despre Ceaușescu și de aerul de cârciumă boemă în care discuțiile aveau loc.

Foarte mulți ani mai târziu, când am citit jurnalul și corespondența lui Bulgakov, văzându-l atât de deprimat și hărțuit pe magistrul meu, m-am întrebat cum a rezistat el. Din jurnalul său reieșea că a fost oribilă atmosfera psihică în care a trăit, nepuțând să publice ceea ce voia. Dar *Maestrul și Margareta* a fost un roman citit, pe fragmente, underground, într-un fel de samizdat, măcar Bulgakov a avut satisfacția asta și a știut că romanul lui e o capodoperă care va vedea cândva lumina tiparului. Și așa a fost.

Era începutul iernii lui 1985, Corin și cu mine ne mutaserăm, după căsătorie, într-un apartament cu chirie din Cluj. Făcusem o viroză urâtă, din cauza frigului din casă și de afară și mai ales din pricina aglomerărilor în autobuze, tramvaie, troleibuze, a cozilor la alimentară. Gripelile ori virozile se răspândeau în viteză, din pricina condițiilor mizerabile de trai, a foamei, a frigului și a mulțimilor care se înghesuiau unele în altele ca să meargă la slujbe ori să stea la cozi. Corin nu scăpase nici el de viroză, dar, după trei zile de zacere, se întremase mai repede decât mine. Așa încât în a patra zi o pornise la facultate în căutarea unei lămâi ori a unei portocale pe care ar fi putut să o găsească printr-un miracol, poate la vreo alimentară, pe șest, poate la vreun coleg, prieten etc. Nici prin cap nu îmi trecea că ar fi putut să aducă acasă o portocală. Nu era de unde. Poate banane verzi, din acelea se mai găseau când și când și se vindeau la jumătate de kilogram. Le puneam pe dulap să se coacă sau la bucătărie, lângă fereastră, ca să bată soarele pe ele. Se coceau în vreo zece zile. Dar lămâie, portocală ori mandarină, în asemenea vremuri virotice, era absurd să sperî. De chitre, limete, lime, pomelo, tangerine – nici nu știam că există pe vremea aceea! Când, după o jumătate de zi, Corin s-a întors acasă cu o portocală dăruită de o colegă de facultate, pentru virotica de mine a fost o adevărată fiesta. Cred că a durat o oră până am mâncat portocala, de parcă ar fi fost ambrozie. Nu m-am însănătoșit decât după destule alte zile, întrucât doar cu aspirine nu trecea viroza ori gripa, iar antibiotice nu prea găseai la farmacie. Trebuia să zaci la căldură, cu citrice, ceaiuri și mâncare sănătoasă, ca să te refaci – atâta doar că citrice, mâncare consistentă și căldură nu existau defel în România prin 1985!

Poate îmi amintesc corect, poate nu, dar parcă atunci a fost întâia dată când am povestit amănunțit cu Corin despre *Maestrul și Margareta*, proaspăt căsătoriți fiind. Zacerea mea stimulase percepții ușor delirante, iar reveriile compensatorii mă ajutau să mă însănătoșesc. Diavolii simpatici ai lui Bulgakov, adică Woland

și suita sa, îmi erau prieteni și companioni care alungau efemer atmosfera sumbră din vremea ceaușismului. Nu cu Margareta mă identificam, ci cu Hella, râvnind și eu să fiu o vampiresă pe măsura timpurilor care trebuiau taxate pentru felul în care eram siliți să suportăm mizeria.

***

Eram studenți în ultimul an de facultate, Corin și cu mine, așa cum am spus deja, ne mutaserăm într-un apartament închiriat dintr-un bloc auster în cartierul Mănăștur din Cluj, pe linia troleibuzelor. Era sfârșit de ianuarie, un frig de -20 de grade, troleibuzele circulau foarte prost, câteva pe oră la o mulțime de aproape cinci sute de oameni care așteptau în stația de troleibuz. Doar jumătate dintre ei reușiseră să se urce în troleibuze, inclusiv stând atârnați de scară, cu ușile deschise, aproape să cadă. După ce am așteptat o oră în stație pe frigul acela cumplit, nereușind să ne urcăm în vreun troleibuz din foarte puținele care circulau (trebuia să ajungem la cursuri de la opt dimineața, dar era deja nouă și ceva), nici măcar atârnați de scară, am renunțat și ne-am întors acasă. Eram înghețați, nici să vorbim nu mai puteam și nu ne mai simțeam picioarele ori degetele de la mâini. În casă era frig de-nghetau apele, caloriferele nu mergeau decât noaptea, și-atunci de-abia se dezmorțeau, Ceaușescu își îmbolnăvea poporul mai ales prin frig și foame. Și atunci am aprins aragazul și cuptorul, am deschis ușița de la cuptor, gazul era împruținat, de-abia ardea, nu avea suflu, căci se făcea economie ori chiar era oprit complet în timpul zilei, și-am stat cu picioarele încălțate în cizme, întinse în cuptor vreo zece minute, de-abia dezmorțindu-ne. Mănușile le-am păstrat pe mâini în tot timpul acesta. Nu mi-aș fi amintit de întâmplarea asta, dacă nu aș fi sătulă de comentariile șmecherești pe care le-am auzit, în postcomunism, la radio, în chicotelile ignorante și hăhăituri stupide legate de frigul din timpul regimului Ceaușescu. Era atât de frig în casă și atât de prost mergeau toate